

bitnome ne znači osiromašiti vjeru ili staviti Crkvu u obrambenu poziciju nego otkriti ili ponovo otkrivati u vjeri ista načela novoga načina mišljenja i življenja, a u Crkvi jače bratstvo i apostolat u službi ljudi. Ako kršćani doista misle ostati, a u nekim dijelovima svijeta i postati sol zemlje, ako žele pokazati i dokazati smisao stvari ljudima koji su skloni pretjeranostima i absurdima, onda oni moraju produbiti svoj *raison d'être* kršćana i ostati sjedinjeni s Kristom i Duhom koga nitko nije zakupio i koji je danas kao i juče prisutan u svojoj Crkvi.

o. I. Vugdelija

NOVI OBRED REĐENJA ĐAKONA I SVEĆENIKA

Kao što je opće uvjerenje da je za II vatikanski sabor shema o liturgiji bila najbolje pripravljena pa i stoga prva raspravljena i izglasana tako je i Veće za provedbu te Konstitucije sigurno ustanova koja na temelju sabora radi najekspeditivnije. To treba još jače istaknuti jer se radi ne samo o zahvatima u uskoj vezi s crkvenim naukom i životom nego o stvarima koje su najuže povezane s mentalitetom vjernika i s davno uvriježenom tradicijom. A zahvati su Vijeća tako brojni da ih već nije lako nabrojiti i k tome, što je daleko važnije, po sudu ogromne većine stručnjaka i vjernika zaista kvalitetni. Ako je god. 1957. Pio XII liturgijski pokret našega stoljeća nazvao »prolazom Duha Svetoga kroz Crkvu« i sabor prihvatio tu konstataciju u svojoj liturgijskoj Uredbi (čl. 43), onda se smije dodati da taj prolaz nije bio prolazan nego da na poseban način upravlja rad našega Vijeća. Prema tome se možemo nadati da će Božja milost i nakon što Vijeće završi svoj ogroman posao obilato pomagati da sve to donese u dušama i u Crkvi kao takvoj neprocjenjive plodove za više stoljeća.

Vijeće nas je prošle godine, uz osam novih prefacija i tri nova misna kanona, obdarilo i drugim svojim zaključnim radovima među kojima se ističe obnovljeni obred ređanja đakona, presbitera i biskupa. Kao što je Pio XII u mnogo točaka pretekao i pripravio II vatikanski sabor tako je i na ovom polju, prvi poslije toliko stoljeća, duboko zarinuo plug Apostolskom konstitucijom »Sacramentum ordinis« od 30. XI 1947, kojom je proglasio da je jedina »materija« tih viših redova

polaganje biskupovih ruku, a jedina »forma« glavne riječi iz prefacije kod tih ređenja. Taj se zahvat može pravo procijeniti samo kad se ima na pameti koliko je riječi i crnila potrošeno u dokazivanju da je i predaja instrumenata dio sakramentalne materije koju su vrlo isticale i riječi npr. kod ređenja svećenika s predajom kaleža: »Primi vlast prikazivati Bogu žrtvu kao za žive tako i za mrtve. U imenu Gospodnjem!« Kao da mu ta vlast nije bila već dana samim polaganjem ruku, kako su već apostoli redili svoje pomoćnike i nasljednike.

Sabor se vrlo malo zadržao kod obreda svetoga reda (ali je zato taj sakrament dogmatski temeljito obradio u Konstituciji o Crkvi) da se njegova liturgijska Konstitucija, zapravo, zadovoljila jednom rečenicom: »Obredi ređenja neka se prerade s obzirom na ceremonije i riječi« (čl. 76) i dozvolom da nagovori kod ređenja mogu biti na živom jeziku (što je već daleko nadmašeno dozvolom od 4. V 1967. da se tako može obaviti sav obred) i da svi prisutni biskupi smiju položiti ruke na novog biskupa. Međutim, i na obnovu se toga obreda odnosi vrlo zahtjevni čl. 37. Uredbe pa je posao bio mnogo teži i delikatniji nego se čini sada kad je obavljen.

Obnovu je obreda ređenja Vijeće povjerilo posebnoj svojoj radnoj komisiji s potkomisijama, a radilo se, kao uvijek, i u vezi s nekim drugim komisijama Vijeća. Na taj je način nastao prvi prijedlog »uz sudjelovanje stručnjaka i savjetovanje s biskupima raznih krajeva svijeta«, kako traži čl. 25. Uredbe kod preinake svih liturgijskih knjiga. Poslije toga je taj prvotni nacrt obnovljenog obreda, kako je izvjestilac J. Lecuyer 18. VI 1968. izjavio na vatikanskoj konferenciji za štampu, prošao sedam redakcija i razne pokuse. Napokon je obnovljeni obred odobrio i proglasio Apostolskom konstitucijom »Pontificalis Romani« papa Pavao VI na spomenuti dan. Zatim je Kongregacija obreda dekretom od 15. VIII 1968. odredila da se do Uskrsa ove godine mogu kod ređenja đakona, svećenika i biskupa po volji upotrebljavati dosadašnji obred ili ovaj novi, ali *od ovogodišnjeg Uskrsa samo novi*. Prema tome će i naši novi đakoni i mladomisnici biti ređeni po novom obredu. Hrvatski je prijevod već priređen pa se je nadati da će ga naša Biskupska konferencija na vrijeme odobriti i rimsko Vijeće potvrditi (za što treba samo par dana). Stoga će sigurno mnoge zanimati kako je obred obnovljen i kako sada izgleda.

Glavna je oznaka ovoga novog obreda, kao i svih koje je Vijeće obnovilo, da je sada kraći, jednostavniji i pregledniji. Velika mu je i prednost što više nije razdijeljen u više dijelova nego je kompaktan. Sve se vrši odmah poslije misnog evanđelja, dakle nakon bogoslužja riječi, pa kod Euharistijskog bogoslužja te mise odmah služe novi đakoni i novi svećenici s biskupom koji ih je zaredio: kod oltara služi biskupu kao đakon jedan od novozaređenih a drugi mu mogu pomagati u dijeljenju sv. pričesti vjernicima, dok novi presbiteri odmah svi koncelebriraju s biskupom. U sam je obred ređenja uklopljen biskupov nagovor vjernicima i ređenima pa tako otpada homilija. Na misi ređenja nema ni Vjerovanja jer bi nakon svečanog obreda, kod kojega su stvoreni novi službenici »otajstvo vjere«, bilo neprikladno tek sada ispovijedati vjeru. Uz to je poznato da je Vjerovanje ušlo u rimsku liturgiju tek god. 1014. Nema na toj misi ni »molitve vjernika« jer se ona već obavila velikim litanijama kod ređenja. Iz svega se toga vidi kako obnovljena liturgija izbjegava ponavljanja što je moguće više.

U nagovore je i u »Posvetne molitve«, uza sve što je sada tekst skraćen, uneseno više izraza o službi đakona i svećenika iz Sv. pisma i iz saborske Konstitucije o Crkvi. Tako je npr. u nagovoru ređenima za presbiterat u značajnoj i poznatoj rečenici »Upoznajte što radite, nasljeđujte što činite, da slaveći otajstvo Gospodnje smrti« dodano »i uskrsnuća« da se spomene čitav Kristov pashalni misterij, a odmah dalje uz više negativni zahtjev »nastojte mrtviti svoje udove od svih mana« nadodan i pozitivni element askeze, koji se sada rado naglašuju, »i živjeti novim životom«. To su naoko malene izmjene u tekstu ali znače mnogo jer ističu sve dimenzije života đakona i svećenika.

Ne samo da je u novom obredu otpalo dosta dosadašnjih riječi i neke ceremonije nego je na više mjesta dana izričita dozvola da se i mjesto novoga teksta može govoriti slobodno ili uzeti drugi. Tako ispred nagovora kod ređenja đakona i svećenika stoji samo da biskup sjedeći »to može učiniti ovim riječima:...« — Kad nakon izjave svećenika kojega odredi biskup (a to će redovito biti rektor bogoslovnog sjemeništa) da se dotične smatra dostojnima za ređenje, pa biskup izjavi da ih izabire za đakone ili svećenike i svi prisutni odgovore »Bogu hvala«, stoji rubrika: »ili izbor odobre na drugi način,

već prema običaju toga kraja«. U Africi će možda biti i pljeskanja, a stare nam knjige pričaju kako u sličnim prigodama istočnjaci znaju gromko klicati »aksios esti — dostojan je«. — Isto tako obećanje poštovanja i poslušnosti Ordinariju dosada je ređenik vršio zajedno s uklapanjem svojih ruku među biskupove ruke, što se smatralo umetkom iz feudalnog prava. Ostalo je to i dalje kod svećenika i još uvedeno za đakone, ali na oba mjesta stoji napomena: »Gdje se taj običaj ne čini prikladnim, neka se odabere drugi prema sudu Biskupske konferencije«. — Velike su litanije za ređenje dosta skraćene i ako su dodani neki sveci (Ignacije antiohijski valjda zbog svojih poslanica u kojima toliko spominje đakone i »presbiterij« oko biskupa, pa Franjo Ksaverski i sv. Terezija kao zaštitnici misionara, a to će novi ređenici na neki način biti posvuda, i još razumljiviji zaziv sv. Ivana Vianeja i sv. Katarine sijenske koja je i pape savjetovala), rečeno je da se slobodno mogu dodati zazivi patronima, utemeljitelju reda i osobnom zaštitniku ređenika. Samo treba paziti da se dotičan zaziv stavi na pravo mjesto, a taj se redosljed sada određuje po drugom kriteriju pa je sv. Marija Magdalena, kao svetica iz evanđelja, zazvana odmah iza apostola. — U novom se obredu navode razni i to vrlo prikladni psalmi koji se mogu pjevati dok se ređeni oblače u dalmatiku ili mislicu, dok im se predaje knjiga evanđelja ili kalež, dok se novim svećenicima mažu ruke, dok svi ređenici na kraju ređenja izmjenjaju cjelov mira s biskupom i s prisutnim đakonima ili svećenicima, ali je svaki put rečeno da se mjesto toga psalma može pjevati neka druga zgodna pjesma. — Kao kod svih misa, koje je dosada priredilo Vijeće, i ovdje je u Dodatku pružen velik popis zgodnih biblijskih perikopa koje se u misi ređenja mogu posve ili djelomično uzeti mjesto misnih čitanja toga dana, i još su posebno označene perikope koje najbolje odgovaraju za ređenje i službu đakona, svećenika i biskupa. Sve to nam još kaže da će i kod drugih sakramenata biti dosta slobodna prostora za izmjene ili umetke prema okolnostima mjesta i osoba.

Nadalje novi obred ređenja, prema više puta izraženoj želji liturgijske Konstitucije, ima u vidu prisutan narod. Odmah prva rubrika kaže da se ređenje obavlja uz što veće sudjelovanje vjernika, pa stoga neka se redovito dijeli nedjeljom ili blagdanom, dakle kod mise koja je najviše posjećena. Da svi u crkvi mogu što bolje pratiti obred, taj se ne mora vršiti uz biskupsku katedru nego pred oltarom ili na drugom zgodnijem mjestu. Ni sjedala za ređenike ne smiju priječiti

slobodan pogled vjernika na odvijanje obreda. Izničito se spominje da se biskup okrene k puku kad se na nj odnosi ono što kaže. Istina, biskup više ne poziva prisutne da tko hoće slobodno izađe i iznese ako što ima protiv ređenja nekog izabrana, što je zvučilo nekako čudno u tom času, pogotovu na jeziku vjernicima nerazumljivo, i ostajalo bez učenika. Međutim, kompetentan svećenik izjavljuje o ređenima odmah na početku: »Nakon ispitivanja kršćanskog puka i po sudu osoba na koje to spada svjedočim da ih se smatra dostojnima«, pa je to zaista odraz uvjerenja svih onih koji ređenike poznaju ili su ih pomagali odgajati. — Kad svi klečeći odgovaraju na litanije, onda je to najljepši dokaz da »sveta majka Crkva traži« ređenje svojih novih službenika. I kod pjevanja psalama za vrijeme ređenja sudjeluju, dakako, svi prisutni vjernici. Neće biti teško naučiti ih ili im umnožiti barem pripjeve, pa da ih vjernici ponavljaju prema rubrici iza svakog drugog retka dotičnog psalma što će ga pjevati zbor pjevača (a ne da to moraju činiti svećenici i službenici zaposleni obredom). Tako, kad se novi đakoni oblače u svoje distinktivno odijelo, ponavlja se uz ps 83. pripjev »Blaženi koji prebivaju u domu tvome, Gospode«. Uz izmjenjivanje cjelova mira između biskupa i novih đakona pjeva se ps 145. s pripjevom »Ako mi tko služi, njega će poštivati Otac moj koji je na nebu, govori Gospod«. Kod oblačenja novih svećenika u misnicu i dok im se mažu ruke svi pjevaju himan »O dođi, Stvorče Duše svet«, ili ps 109. s pripjevom »Krist Gospodin, svećenik u vijeke po redu Melkisedekovu, prinio je kruh i vino«. A kod njihova cjelova mira ps 94. s pripjevom »Vi ste moji prijatelji ako budete činili što sam vam zapovjedio, govori Gospod«, ili ganutljivi evanđeoski responsorij »Više vas ne zovem slugama nego svojim prijateljima«, ali taj će zbog bogate melodije moći dobro izvesti samo izvježban zbor. — Još više će s ređenima biti sjedinjeni u Kristu vjernici koji se u što većem broju pričeste kod te mise, kako i predviđa dozvola da više đakona pomaže biskupu kod njihova pričješćivanja. A budući da i biskup na početku nagovora između prisutnih posebno spominje rodbinu i prijatelje ređenika, bit će zgodno da njih po prvi put pričesti njihov đakon, dok za mladomisnika ostaje već dana povlastica da kod mlade mise pričesti svoje pod prilikama posvećenog kruha i vina.

Ređenici se i u novom obredu tretiraju kao zrele i punopravne osobe. Stoga svaki na poziv poimence odgovara »Evo me«, a iza kako je biskup izjavio da ih na temelju mišljenja

puka i kompetentnih osoba izabire za nove đakone ili svećenike i u dužem im nagovoru iznio glavne dužnosti koje ih čekaju, još od ređenika traži da izričito izjave svoju nakanu i volju primiti novu službu. To oni i čine odgovarajući na četiri biskupova pitanja svojim odlučnim »Hoću«. K tome već đakoni, kako je rečeno, izvrše svoje svečano obećanje poštovanja i poslušnosti Ordiniraju. Pravo da je to ostalo i u novom obredu kad ima mnogo više nego nekada onih koji dolaze na manje slobodno preuzetim dužnostima, a nisu rijetki koji olako shvaćaju poštovanje i poslušnost čak prema papi. Nitko ne bi smio to obećanje smatrati preživjelim nego onim što jest: svjesna i dobrovoljna podloga za primanje milosti koje se toliko spominju u obredu, a napose nasljedovanje Velikog svećenika koji je došao da služi i da se žrtvuje za ljude na slavu Bogu.

II

Značajno je da su ovim zahvatima zasad obnovljeni samo ređenja đakona, presbitera i biskupa, i to sva tri zajedno kao tri stupnja jednog te istog Kristova svećeništva, iste hijerarhije. Uz napomenu, dakako, koju Konstitucija o Crkvi (čl. 21) navodi iz konstitucija egipatske Crkve da se na đakone »ne polažu ruke za svećeništvo nego za služenje«. I dosada se u obredu ređenja spominjao trostruki stupanj svetog reda, ali se kod toga obično mislio podđakonat, đakonat i presbiterat. Po svemu izgleda da će podđakonat i obredno biti uvršten među niže redove, kako je dugo vremena bio u rimskoj Crkvi a u mnogim je istočnim Crkvama i ostao. Inače, iz svega što je gore rečeno vidi se kako obred ređenja đakona i svećenika teče kompaktno i jednostavno.

Poslije pozivanja ređenika i kad se oni svi okupe pred biskupa, ovaj govori puku i ređenima koji svi sjede kao kod svake propovijedi. Nagovori, koji su dani kao primjer, sada su mnogo sažetiji i sadržajniji nego dosadašnji. Đakonima se ističe da će služeći biti pomoćnici biskupu i njegovu svećenstvu, a moći će naviještati evanđelje, pripremati žrtvu i dijeliti pričest, prisustvovati žendbi i blagosloviti je, nositi popudbinu bolesnima i voditi pogrebne obrede. Celibat se ne spominje izričito pa će se istim obredom rediti i oženjeni đakoni koji će ostati na tom stupnju. Najviše se đakonima naglašuje primjer Isusa koji nije došao da bude služen nego da služi i na kraju se kao nagrada za služenje navode Kristove riječi: »Dobro, valjani i vjerni slugo, uđi u veselje gospodara svoga!«

Još veća je povezanost svećenika s Kristom pa se u nagovoru njima spominje njihov udio u ulozi Krista Učitelja, Svećenika i Pastira. Crkva ne zaboravlja svojim službenicima naglasiti da trebaju više propovijedati djelima nego riječima. Glede upravljanja vjernika izričito se od svećenika traži da to čine »združeni s biskupom i njemu poslušni«. Značajno je da se samo u ređenju presbitera spominje časoslov pa neki zaključuju da će taj biti po novom Kodeksu obvezatan samo za svećenike, kao što Pavao VI u enciklici o celibatu od 24. VI 1967. ima izreku (71): »Bit će zgodno da obaveza svetog celibata bude održana za vrijeme pokusnih razdoblja prije nego s presbiteratom postane stalna i definitivna«.

Poslije izjava nakane i obećanja poslušnosti i nakon svršenih litanija slijedi glavni obred kad biskup svakome novom đakonu ili svećeniku položi ruke na glavu i to bez riječi, a odmah slijedi Posvetna molitva (kako se zove dosadašnja prefacija, a s imenom je izgubila i uvodne običajne usklike), u kojoj su kao vrhunac i riječi koje se po ponovljenoj odluci Pavla VI imaju smatrati formom sakramenta. I ta je molitva skraćena i ujedno dopunjena, kod đakona isticanjem služenja a kod svećenika suradnje s biskupom koji se u svojoj slabosti raduje njihovoj pomoći.

Kod ređenja svećenika polažu ruke i svi prisutni svećenici, bez riječi kao i biskup, ali ostanu uza nj dok on govori nad ređenima Posvetnu molitvu s uključenom formom sakramenta i tek poslije idu na svoja mjesta. I dosadašnji je obred predviđao da prisutni svećenici mogu položiti ruke na ređeničke, ali sada se preporučuje da oni i koncelebriraju s biskupom i s novoređenima, kojima danas daju prednost, pa tako tom prigodom može doći do najvećeg izražaja željeno jedinstvo svećeništva i svećenstva, što je jedna od svrha koncelebracije.

Novorođeni đakoni dobivaju zatim štolu đakonsku i dalmatiku koje im bez riječi oblače prisutni đakoni ili svećenici, a onda svakome biskup predaje u ruke knjigu evanđelja riječima: »Primi Kristovo evanđelje kojega si postao glasnik i pazi da vjeruješ što čitaš, da učiš što vjeruješ i da živiš prema onome što budeš učio«. A kad novoređenim svećenicima starija braća namjeste svećeničku štolu i obuku ih u misnice, biskup svakom mladomisniku pomaže dlanove svetom krizmom s riječima: »Gospodin Isus Krist, kojega je Otac pomazao Duhom Svetim i silom, čuvao te za posvećenje kršćan-

skoga puta i za prikazivanje žrtve Bogu«. Više se ne vežu ruke posebnim rupcem nego ih biskup i redenci operu, nakon čega biskup daje svakome u ruke kalež i pliticu s kruhom i vinom, što ih đakon pripravi za tu misu. Kod popratnih se riječi više ne spominje vlast celebriranja nego da svaki mladomisnik primi te darove puka za žrtvu Bogu. Tako su žrtveni darovi i mladomisnici dar Božjega naroda Bogu i njegovoj Crkvi. Da bi prve davao što svjesnije a druge što brojnije!

Kao što je na kraju ređenja biskup s novim đakonima izmijenio cjelov mira i onda započeo Euharistijsko bogoslužje tako i kod ređenja svećenika učini biskup i prisutni svećenici s mladomisnicima. Kod toga se može pjevati spomenuti responsorij »Više vas ne nazivam slugama nego svojim prijateljima«, u kojemu se, prema novom obredu, aleluja ispušta u korizmi, iz čega se može zaključiti da se aleluja više neće ispuštati od Sedamdesetnice, dotično da u obnovljenoj liturgijskoj godini, kako kažu, sadanjeg razdoblja Sedamdesetnice neće više ni biti. Isto tako rubrika novog obreda ređenja, da se u misi koja iza toga slijedi posve ispušta pripremanje kaleža, možda nagoviješta da će otpasti sadašnje prikazanje. A novi obred ređenja već suponira više misnih kanona kad samo za rimski kanon kaže da se u tom slučaju molitva »Hanc igitur«, kao na Veliki četvrtak i o Uskrsu i Duhovima, dopuni molitvom za redenike, dotično da se ta stavi mjesto molbe »prožimaj naše dane svojim mirom, otmi nas od vječne osude i daj da se brojimo među izabranicima tvojim.« Kod ređenja, naime, naše molitve idu novozaređenima a k tome one prošnje, barem djelomice, uvrštene su u rimski kanon mnogo kasnije.

Kad se u cjelini sagleda obred ređenja đakona i presbitera (a to vrijedi i za obnovljeni obred ređenja biskupa, koji više ne spominje »posvećenje« nego ređenje jednako kao i kod đakona i svećenika pa se i time upućuje na činjenicu da su to tri stupnja jednog te istog sakramenta i reda), može se postaviti pitanje: je li to novi ili stari obred? Dekret ga Kongregacije zove novim, a i papa u Konstituciji spominje da je štošta trebalo starom obredu dodati, oduzeti ili u njemu promijeniti. Bit će najtočnije da je to obnovljeni obred i to tako sretno obnovljen kao što se osjećamo zadovoljni kad mjesto u staru i istrošenu kuću uđemo u posve obnovljenu od vještog suvremenog inženjera. U našem je slučaju tvorac obnove Crkva, zaista uz pomoć Duha Svetoga.

S pravom je, dakle, J. Lecuyer u gore spomenutoj konferenciji zaključio: »Ne može se zaniijekati da se nalazimo pred jednostavnijim, jasnijim i bogatijim tekstom nego što ga je dosad imao Rimski pontifikal. Iskreno mislim da je obnova izvršena s najvećom vjernošću načelima i duhu II vatikanskog sabora i da je ne samo kleru nego svima vjernicima pružena obilata pomoć da bolje shvate misiju onih koji su pozvani da Božjem narodu služe kao đakoni, svećenici i biskupi« (»Notitiae« 41, 219). Sa svoje strane dodajemo želju da se ta pomoć što bolje prihvati i upotrijebi jer za njezin uspjeh nije dosta da je samo pružena.

o. Martin Kirigin OSB

KANON MISE I NIRVANA

Naslov je malo neobičan, ali mislim da nije neopravdan. Treba da potakne na razmišljanje. Razmišljanje o našim liturgijskim prijevodima.

Obradovali smo se, kada je bilo javljeno, nakon dugih i dugotrajnih rasprava, da je misni kanon preveden na hrvatski i da je njegova upotreba u liturgiji službeno odobrena.

Prvo razočaranje je nastupilo kod sprovođenja ovog odobrenja. Baš oni, koji su ranije mnogo forsirali prijevode kao da su zaboravili, da su prijevodi odobreni — ne zbog svećenika — nego zbog naroda. I da postoji pravilo, da treba ove tekstove čitati glasno i jasno, da ih vjernici mogu pratiti i razumijeti čak u slučaju da nemaju misala u ruci.

U mnogim mjestima se produžila praksa, da svećenik čita hrvatski kanon tiho, *za sebe*, a narod, još češće samo nekoliko pjevača na horu, pjevaju sasvim nešto drugo.

Kod same konsekracije takav liturg podigne glas, da odmah poslije toga opet ušuti, da mogu drugi dalje pjevati svoje — neliturgijske pjesme.

Postavlja se pitanje: Tko je odobrio da se samo riječi konsekracije izgovaraju glasno, a ostalo da svećenik čita u narodnom jeziku — tiho? Nije li u duhu propisa i direktiva nadležnih vlasti i komisija, da se kanon ne kida: ili cijeli na latinskom ili cijeli na hrvatskom glasno!?!

Ako je pjevana misa, ne bi li bilo logičnije, da svećenik pričekava dok božji narod završi pjevanje »Svet, svet...« ili bi bilo možda prikladnije, da se ne oduljuje i ne kida sveta